

YTHS-vaikuttamisen tavoitteita

Tämä dokumentti tarjoaa SYLin ja SAMOKin keväällä 2023 toteutetun YTHS-kyselyn tulostulosten sekä tuloksista johdettuja päivitettyjä vaikuttamistavoitteita opiskeluterveydenhuollon palveluiden sekä palveluita tuottavan YTHS:n osalta.

Tavoitteet pohjautuvat voimassaolevaan SYLin linjapaperiin. Erityisen ajankohtaiseksi tunnistetuissa näkökulmissa pohjustetaan kuitenkin myös seuraavana toimintavuotena (2025) toteutettavaa linjapaperin päivitystyötä opiskelijan terveydenhuollon osalta.

YTHS-kyselyn tulosten perusteella on laadittu neljä vaikuttamisen kivijalkaa, joita varten on koottu edunvalvontatyötä tukevaa ja kehittävää tietoa.

Tavoitteiden laatimiseen ovat osallistuneet opiskelijan terveydenhuollosta ja hyvinvoinnista toimintavuonna 2024 vastaava SYLin hallituksen jäsen Jesse Häyhä sekä sosiaalipolitiikan asiantuntija Henri Kontkin.

1. Saavutettavampi ja opiskelijälähtöisempi YTHS

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) tuottaa Suomessa korkeakouluopiskelijoille perusterveydenhuollon avosairaanhoidon ja suunterveyden palvelut, painottaen opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyden edistämistä.

Kela on järjestämisvastuussa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluista. Tämä tarkoittaa mm. palveluiden riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta valtakunnallisesti huolehtimista sekä opiskeluterveydenhuollon palveluverkon hyväksymistä. Kelan on opiskeluterveydenhuoltoa järjestäessään toimittava yhteistyössä korkeakoulujen, YTHS:n, opiskelijoiden edustajien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Opiskeluterveydenhuollon palveluihin kuuluvat Kelan ja YTHS:n palvelusopimuksen mukaiset yleis- ja mielenterveyden sekä suunterveyden palvelut, joita tarjotaan sekä lähi- että etäpalveluina mahdollisuuksien ja asiakkaan toiveiden mukaan jokaisella paikkakunnalla, jossa korkeakouluilla on fyysistä toimintaa. Palveluita tarjotaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Lisäksi YTHS toteuttaa ennaltaehkäisevää opiskeluyhteisötyötä korkeakoulukohtaisten terveys- ja hyvinvointityöryhmien kautta.

Opiskeluyhteisötyöllä pyritään vaikuttamaan opiskeluympäristöön siten, että terveyttä edistävien valintojen tekeminen on opiskelijalle helpompaa. Yhteisöllisellä terveyden edistämisellä on mahdollista saavuttaa yksilöllistä terveyden edistämistä vaikuttavampia tuloksia (YTHS.fi-verkkosivusto). YTHS panostaa erityisesti yhteisöterveyteen sekä digitaalisten palveluiden kehittämiseen. Säätiön tavoitteena on parantaa opiskelijoiden hyvinvointia ennaltaehkäisevän työn kautta, jo ennen kuin opiskelijat tarvitsevat varsinaisia terveystalvaeluita.

Lähtökohtaisesti opiskelijat ovat todella tyytyväisiä YTHS:ltä saamaansa palveluun. Tätä tukee YTHS:n toteuttamat NPS (net promoter score) -mittaukset, joiden tulokset ovat kiistattomat; korkeakouluopiskelijoiden saama palvelu YTHS:ltä on sote-palveluiksi hyvin laadukasta. Säätiö pyrkii jatkossakin ylläpitämään saavuttamia NPS-lukemia, jotka kuluvan vuoden aikana ovat edelleen olleet korkealla tasolla.

YTHS:n palveluiden laatu (NPS-mittauksen tuloksia), 01-08/2024

- Kuinka todennäköisesti suosittelisit YTHS:n palvelua ystävällesi: **81**
- Kuinka todennäköisesti suosittelisit [Sinut kohdannutta] ammattilaista ystävällesi: **87**

Lähde: YTHS:n katsaus 1.10.2024.

Opiskelijoiden palveluiden käyttö ja näkemyksiä säätiöön liittyen

Koetut mielikuvat Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöstä ja sen palveluihin pääsystä ovat opiskelijoiden keskuudessa osin hajautuneita. YTHS-kyselyyn (2023) vastanneista yliopisto-opiskelijoista yli 92% kertoi käyttäneensä YTHS:n palveluita. Tämä kuitenkin jättää liki 8% yliopisto-opiskelijoista YTHS:n palveluiden käytön ulkopuolelle. Ammattikorkeakoulun puolelle mentäessä käyttämättömyys kasvaa miltein joka viidenteen AMK-opiskelijaan.

YTHS-kyselystä: Oletko käyttänyt YTHS:n palveluita?

- **Kyllä 87,4 % (3 901)**

AMK 80,1 % (1 405) – YO 92,1 % (2 496)

- **Ei 12,6 % (561)**

AMK 19,9 % (348) – YO 7,9 % (213)

YTHS-kyselyn tulosta selittänee osaltaan YTHS:n laajentuminen. Ennen laajentumista (vuotta 2021) AMK-opiskelijat eivät kuuluneet YTHS:n palvelujen piiriin. Etenkin ennen vuotta 2021 aloittaneet opiskelijat eivät ole välttämättä ehtineet kyselyn toteutukseen mennessä hyödyntämään terveydenhoitopalveluita, eikä palvelun käytölle ole heidän kohdallaan muodostunut samanlaista sidettä kuin yliopisto-opiskelijoiden kohdalla.

On kuitenkin olennaista tarkastella korkeakouluopiskelijoiden palveluiden käyttöä sekä etenkin syitä sille, miksi opiskelijat eivät ole hyödyntäneet säätiön monipuolista terveystalveluiden valikoimaa.

YTHS-kyselystä: Miksi et ole käyttänyt YTHS:n palveluita? (Jakauma niistä 12,6 %:sta, jotka eivät olleet käyttäneet palveluita)

- En ole tarvinnut YTHS:n palveluita 44,9 %
- Palvelut ovat vaikeasti saatavilla (alueellisesti) 35,8 %
- **En usko, että olisin saanut palvelua 33,2 %**
- Käytän työterveyden palveluita tarvittaessa 25,8 %
- En saanut palvelua tai en päässyt palveluiden piiriin 17,5 %

YTHS-kyselystä nousee esiin selkeästi havainto siitä, että miltein puolet palveluita käyttämättä jättäneistä ei ole yksinkertaisesti olleet palveluiden tarpeessa.

Kyselyn tulosten perusteella voidaan myös todeta, että YTHS:n tulisi panostaa ja kehittää viestintäänsä liittyen palveluihin pääsemiseen sekä hoitotakuussa onnistumiseen.

Esimerkiksi olennaisesti säätiön toimintaan vaikuttava hoitotakuu on mittari säätiön onnistumisesta tuottaa opiskelijoille riittävässä ajassa heidän tarvitsemiaan palveluita. Säätiö on yleisesti onnistunut hoitotakuuseen pääsyssä kohtuullisesti, vaikka esimerkiksi rahoituksen riittämätön taso sekä osaajapula ovat vaikeuttaneet palvelukysyntään

vastaamista. Hoitotakuun toteutumisesta tai toteutumattomuudesta tulisi tuoda opiskelijoille paremmin tietoa ja pyrkiä selventämään viestinnällä, kuinka säätiö onnistuu lain asettamista vaateista.

Monet palveluita käyttämättömät opiskelijat kokevat YTHS:n palvelut vaikeasti saavutettaviksi, mikä myös viestii tarpeesta parantaa viestinnän tavoitavuutta ja selkeyttä. YTHS:n tulisi ottaa vahvempi ote opiskelijoiden mielikuvien muokkaamiseen panostamalla näkyvään, helposti ymmärrettävään ja saavutettavaan viestintään. Pelkkä päivitysten tekeminen säätiön sosiaalisen median tileille ei riitä, jos opiskelijat eivät seuraa näitä kanavia. Säätiön tulisi kehittää viestintästrategiaansa kokonaisvaltaisemmin.

Toinen merkittävä syy palveluiden käyttämättömyydelle on opiskelijoiden harhaluulo, että palveluita ei olisi tarjolla tai saatavilla. Tämä on selkeä ongelma, sillä se kertoo tiedon puutteesta tai väärinkäsityksestä YTHS:n tarjoamien palveluiden suhteen. Tässä asiassa YTHS:n tulee erityisesti tehostaa viestintäänsä ja oikaista aktiivisesti esimerkiksi sosiaalisessa mediassa leviäviä virheellisiä käsityksiä palveluihin pääsystä tai pääsemättömyydestä.

Vaikuttamisen tavoitteet:

- Konkreettisina kehitysideoina viestinnän sekä säätiön palveluiden saavutettavuuden parantamiseksi SYL ehdottaa säätiön viestintästrategian kokonaisvaltaista uudistamista sekä esimerkiksi Kelan lähettämän terveydenhoitomaksua koskevan tiedotekirjeen kehittämistä.
- Kelan opiskelijoille lähettämän terveydenhoitomaksun maksukirjeestä saatavan infon tulisi nykyistä paremmin sisältää opiskeluterveydenhuollon palveluvalikoiman laajan kuvauksen sekä kaikkia opiskelijoita hyödyttävät yhteisöterveyden palvelut. Tämä tukisi tavoitetta lisätä tietoisuutta YTHS:n tarjoamista palveluista ja niiden vaikuttavuudesta opiskelijoiden keskuudessa. Tämä on erityisen tärkeää, sillä pelkkä perusviestintä ei aina riitä tavoittamaan kaikkia opiskelijoita.
- Infopakettin lisäksi YTHS:n tulisi kehittää viestintäalustojaan. Esimerkiksi opiskelijoiden tyytymättömyyttä palveluiden saatavuuteen voisi vähentää, jos opiskelijoilla olisi pääsy reaaliaikaiseen hoitojonotilanteeseen. Tällainen "hoitojonomittari" voisi antaa opiskelijoille selkeän kuvan siitä, miksi aikoja ei välttämättä saa heti ja lisätä ymmärrystä YTHS:n toiminnan kapasiteetista ja esimerkiksi sotealan osaajapulan vaikutuksista palveluiden tuottamiseen. Hoitojonomittaria voisi kehittää myös

hyvinvointialueiden kanssa yhteistyössä niin pitkälle, että siitä näkisi hoitojonon tilanteen sekä YTHS:lle että julkiselle puolelle.

- Näiden lisäksi säätiön tulisi pilotoida "somelähettiläs"-konseptia. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi korkeakouluharjoittelijoiden palkkaamista viestintätiimiin tuomaan opiskelijoiden vahvempaa näkökulmaa viestintään. Vaihtoehtoisesti säätiö voisi nostaa paikallisia korkeakouluopiskelijoita somelähettiläiksi, jotka jakaisivat tietoa YTHS:n toiminnasta ja palveluista omilla kampuksillaan. Paikallinen viestintä on usein saavutettavampaa ja vaikuttavampaa kuin valtakunnallinen. Somelähettiläitä voisi löytyä myös YTHS:n sisältä, nykyisestä henkilöstöstä.
- Lisäksi YTHS:n tulisi tuottaa valmista viestintämateriaalia ylioppilaskuntien käyttöön. Kun ylioppilaskunnat osallistuvat opiskelijoille suunnattavaan viestintään, viestinnän mahdollisuus tavoittaa suurempi määrä opiskelijoita kasvaa merkittävästi. Tämä yhteistyö voisi tehostaa YTHS:n näkyvyyttä ja parantaa opiskelijoiden tietoisuutta palveluista eri kampuksilla.

2. Opiskelijoiden kasvava palveluntarve ja odotukset

Opiskelijoiden terveyspalveluiden tarve on kasvanut ja kasvaa edelleen, eikä tälle kehitykselle näy loppua. Maailmanlaajuiset kriisit, kuten pandemiat, ovat syventäneet opiskelijoiden mielenterveyskriisiä, ja ennaltaehkäisevien toimien merkitys on tullut yhä tärkeämmäksi. Opiskelijat tarvitsevat palveluita, jotka vastaavat heidän muuttuviin tarpeisiinsa nopeasti, kattavasti ja tehokkaasti.

YTHS:n palveluiden ennaltaehkäisevällä työllä on tärkeä rooli, mutta palveluiden laajentaminen ja kehittäminen on välttämätöntä, jotta kasvaviin tarpeisiin voidaan vastata. Opiskelijoiden viesti on selkeä: tarvitaan lisää helposti saatavilla olevia ja monipuolisempia palveluita.

YTHS-kyselystä: Mitä YTHS:n palvelua tai palveluita olet käyttänyt?

- Suunterveyden palvelut (sisältää suunterveyden terveystarkastuksen) 74,2%
- Yleisterveys 56,0 %
- Mielenterveyden palvelut 38,9 %
- Laboratorio- ja kuvantamispalvelut 31,8 %

- Ehkäisy, perhesuunnittelu ja seksuaaliterveys 26,6 %

YTHS-kyselystä käy ilmi, että kolme käytetyintä säätiön tarjoamaa palvelua ovat suunterveyden palvelut, yleisterveyden palvelut sekä mielenterveyden palvelut.

Kun opiskelijoilta kysyttiin, mitä palveluita haluttaisiin YTHS:n kehitettävän, nousivat monipuolisemmat ja saavutettavammät mielenterveydenpalvelut selkeästi esiin. Tätä säätiö on toisaalta koronavuosina toteuttanut mm. digimielenterveysklinikan kehittämällä.

Toiseksi suosituimpana tuloksena nousivat erikoissairaanhoidon puolelle ulottuvat palvelut. Kolmanneksi eniten haluttiin kehitettävän maksutonta ehkäisyä säätiön toiminnassa ja tarjottavissa palveluissa.

Säätiö ei tarjoa yleisesti erikoissairaanhoidon palveluita, sillä erikoissairaanhoidon sekä päivystykselliset toimenpiteet kuuluvat lain mukaan hyvinvointialueille. Erikoissairaanhoidon tarpeesta nousivat erikseen aiemmin säätiön palveluvalikoimaan kuuluneet gynekologikäynnit ja ihotautilääkärit.

YTHS-kyselystä: Miten haluaisit YTHS:ää kehitettävän?

- Enemmän tai monipuolisempia mielenterveyden palveluita 60,4 % (2 696)
- Erikoissairaanhoidoa (esim. gynekologit, ihotautilääkärit, sisätaudit) 54,4 % (2 428)
- Maksuton ehkäisy 50,6 % (2 259)
- Enemmän lähipalveluita 42,3 % (1 886)
- Enemmän tai monipuolisempia ennaltaehkäiseviä palveluita 40,9 % (1 827)

Vaikuttamisen tavoitteet:

- Opiskelijoiden viesti palveluista on selkeä: YTHS:n tulee tehdä edelleen satsauksia matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin kuten hyväksi todettuun digimielenterveysklinikkaan sekä pyrkiä kohdentamaan resurssinsa siten, että mielenterveytensä kanssa apua tarvitseva opiskelija saisi hoitoa mahdollisimman nopeasti.
- Tämän lisäksi on syytä edistää YTHS:n lainsäädännön osalta palveluvalikoiman palauttamista tiettyihin erikoissairaanhoidon osa-alueisiin. Tämä ei tarkoita laajamittaista erikoissairaanhoidon tarjoamista, vaan rajattujen ja opiskelijoiden keskuudessa selvästi tarpeellisten palveluiden, kuten ihotautien ja gynekologisten käyntien, lisäämistä nykyiseen palveluvalikoimaan. SYLin näkemyksen mukaan asiaa tulee nostaa esille etenkin YTHS:n toimintaa koskevan lain seuraavalla päivityskierroksella.

- Mikäli näitä tiettyjä palveluja voisi tarjota suoraan YTHS:n kautta, opiskelijoiden arki helpottuisi merkittävästi. Samalla nopeampi pääsy erikoislääkärin vastaanotolle vähentäisi riskiä oireiden tai sairauksien pitkittymiselle tahi opiskelukyvyn heikentymiselle.
- Myös maksuton ehkäisy nousi opiskelijoiden toiveissa ja odotuksissa säätiön kehittämistarpeisiin liittyen. SYLin näkemys on, että säätiön tulisi voida tarjota maksutonta ehkäisyä valtakunnanlaajuisesti johdonmukaisesti kaikille sitä haluaville ja tarvitseville opiskelijoille.
- Korkeakouluopiskelijat ovat sähköisten terveystietopalveluiden käyttäjinä yleisesti taitavia, ja YTHS on ottanut tämän huomioon kehittämällä jatkuvasti digipalveluitaan. Kehitystyötä tulee kuitenkin jatkaa, jotta alusta olisi entistä helppokäyttöisempi ja joustavampi.
- Opiskelijoille tulee mahdollistaa esimerkiksi aikojen varaaminen kaikille toimipisteille, riippumatta siitä, missä he opiskelevat tai missä paikkakunnalla he kulloinkin oleskelevat. Tämä on erityisen tärkeää, jos opiskelijan oma palvelupiste on ruuhkautunut. Palveluihin pääsyn on oltava joustavaa esimerkiksi opiskelijan muuttaessa tilapäisesti toiselle paikkakunnalle esimerkiksi kesätyön vuoksi. Näin opiskelija voi hakeutua joustavasti toisen toimipisteen palveluihin, mikäli tarve vaatii.
- Myös hoidontarpeen arviointia tulee kehittää edelleen, jotta prosessi voidaan hoitaa sekä opiskelijan että YTHS:n ammattilaisen kannalta mahdollisimman sujuvasti. Parhaassa tapauksessa digitaaliset ratkaisut, kuten kehittyvä tekoäly, auttavat siirtämään asiantuntijaresursseja suoraan hoitotyöhön, jolloin ensimmäinen kontakti terveydenhuollon ammattilaiseen on yhä useammin suoraan hoitava eikä vain opiskelijan terveydentilaa kartoittava.
- On tärkeää kehittää hoitopolkujen nivelkohtia YTHS:n ja hyvinvointialueiden välillä niin, että opiskelijoiden hoitoonpääsy hyvinvointialueiden tarjoamaan erikoissairaanhoidon ei viivästy merkittävästi. Mikäli hoitoon pääsy viivästy, YTHS:n on pidettävä huolta siitä, että opiskelijat eivät jää vaille tukea. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi tukea psyykkisessä hyvinvoinnissa, matalan kynnyksen palveluissa tai muissa perusterveydenhuollon toiminnoissa, jotta opiskelijan tilanne ei huonone odotusaikana.
- Vaikka YTHS ei voi yksin ratkaista julkisen terveydenhuollon ongelmia, on sen varmistettava, että opiskelija tuntee olevansa turvassa ja tuettuna myös silloin, kun hoitoon pääsy hyvinvointialueella viivästy. Tämä edellyttää entistä tiiviimpää yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa sekä opiskelijan tukemista niin pitkään kunnes hän saa tarvitsemansa erikoissairaanhoidon.

- YTHS:n uuden strategian myötä ennaltaehkäisevien palveluiden merkitys korostuu, ja tämä on ehdottomasti tavoiteltavaa. Tehokkailla ja vaikuttavilla ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä voidaan estää terveysongelmien kumuloitumista sekä muita opiskelukykyyn negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi ennaltaehkäisevät palvelut luovat pitkällä aikavälillä taloudellisia säästöjä, sillä reagoiva hoito voi olla huomattavasti kalliimpaa ja pitkäkestoisempaa kuin ennakoiva toiminta.
- YTHS on kasvattamassa ennaltaehkäisevien opiskeluyhteisötyön palveluiden merkitystä entisestään. On sen myötä ensiarvoisen tärkeää luoda selkeät käytännöt ja manuaalit korkeakoulujen terveystyöryhmille, jotta OTE-työn (opiskeluyhteisötyö) jatkuvuus ja laatu voidaan varmistaa myös esimerkiksi henkilöstövaihdosten yhteydessä.
- YTHS:n uusille opiskelijoille suunnattavan Terveysstartti-kyselyn tulokset sekä terveysneuvonnan merkitys tulee nostaa ennaltaehkäisevän työn tärkeiksi tukipilareiksi.
- Näin varmistetaan, että opiskelijat saavat johdonmukaista ja laadukasta tukea sekä hoitoa, mikä puolestaan edistää heidän hyvinvointiaan ja opiskelukykyään.

3. Yhdenvertaisempi opiskelijaterveydenhuolto

YTHS:n toiminnalleen määrittämässä arvoissa on vahvasti läsnä yhdenvertaisuus. Tämän arvon korostaminen on entistä tärkeämpää opiskelijajoukon jatkuvasti moninaistuessa.

Yhdenvertaisuus merkitsee sitä, että jokaisella opiskelijalla on yhtäläinen mahdollisuus ja oikeus saada omiin tarpeisiinsa sopivaa, laadukasta, saavutettavaa ja ennakkoluulotonta terveydenhuoltoa. Tavoitteena on poistaa esteitä ja luoda turvallinen ympäristö, jossa jokainen opiskelija voi asioida YTHS:n kanssa luottavaisin mielin.

Yhdenvertaisuuden toteutumisen nykytilaa kartoitettiin YTHS-kyselyllä omina kysymyksinään.

YTHS-kyselystä: Kuulutko johonkin näistä vähemmistöistä?

- Seksuaali- tai sukupuolivähemmistö 17,9 % (799)
- Vammaisuus ja liikuntarajoitteisuus 2,0 % (91)
- Neuromoninaisuus (autismi, ADHD, ADD, Tourette jne.) 10,1 % (452)
- Etninen tai muu näkyvä vähemmistö 3,1 % (137)
- En kuulu tällaiseen vähemmistöön tai en halua vastata vähemmistöjä koskeviin kysymyksiin 74,2 % (3 312)

YTHS-kyselyyn esitiedoissa lähes 18 % vastanneista kertoi kuuluvansa seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin, mikä tarkoittaa miltein joka viidettä opiskelijaa.

Neuromoninaisia opiskelijoita kertoi olevansa noin 10 %, eli joka kymmenes vastaaja.

YTHS-kyselystä: Miten turvalliseksi koet YTHS:llä asioimisen (kysytty vain tiettyyn vähemmistöön kuuluvalta)?

- Seksuaali- tai sukupuolivähemmistö (erittäin turvaton) 1,3%,
- Seksuaali- tai sukupuolivähemmistö (jonkin verran turvaton) 6,8%
- Etninen tai muu näkyvä vähemmistö (erittäin turvaton) 4,1%
- Etninen tai muu näkyvä vähemmistö (jonkin verran turvaton) 8,9%
- Vammaisuus tai liikuntarajoitteisuus (erittäin turvaton) 4,8%
- Vammaisuus tai liikuntarajoitteisuus (jonkin verran turvaton) 15,7%
- Neuromoninaisuus (autismi, ADHD, ADD, Tourette jne.) erittäin turvaton 5,9%
- Neuromoninaisuus (autismi, ADHD, ADD, Tourette jne.) jonkin verran turvaton 22,7%

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvista suurin osa koki asioinnin YTHS:n kanssa turvalliseksi, sillä vain 1,3 % ilmoitti tuntevansa asioinnin erittäin turvattomaksi ja 6,8 % koki jonkinasteista turvattomuutta.

Sen sijaan kaikkein eniten turvattomuutta ilmoitti kokeneensa neuromoninaiset opiskelijat: 5,9 % koki asioinnin erittäin turvattomaksi ja 22,7 % tunsu jonkin verran turvattomuutta. Toiseksi eniten turvattomuutta kokivat jonkin vamman tai liikuntarajoituksen kanssa elävät opiskelijat (erittäin turvaton 4,8%, jonkin verran turvaton 15,7%). Kolmanneksi eniten turvattomuutta kokivat etniseen tai muutoin näkyvään vähemmistöön kuuluvat opiskelijat: erittäin turvaton 4,1% sekä jonkin verran turvaton 8,9%.

Turvattomuuden kokemukseen liittyvät tulokset herättävät huolta. Tarkemman analyysin saamiseksi tulisi selvittää turvattomuuden kokemusta tarkemmin, etenkin kun samaan aikaan YTHS:n NPS-mittaustulokset osoittavat palveluiden olevan laadukkaita ja yleisesti hyvin pidettyjä. Onkin syytä selvittää yhdessä YTHS:n kanssa koetun turvattomuuden syitä sekä keinoja tilanteen edistämiseksi.

Vaikuttamisen tavoitteet:

- YTHS:n tulee edelleen sitoutua yhdenvertaisuustyönsä jatkuvaan kehittämiseen ja koulutukseen, jotta opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat kaikille opiskelijoille avoimia, turvallisia sekä helposti saavutettavia.

- YTHS:n tulisi varmistaa, että se ymmärtää kaikenlaisiin vähemmistöihin kuuluvien opiskelijoiden tarpeet esimerkiksi kyselyiden avulla, ja pyrkiä johdonmukaisesti parantamaan kaikkien vähemmistöön kuuluvien opiskelijoiden turvallisuutta. Erilaiset vähemmistöjen stressikokemukset vaikuttavat opiskelijoiden terveydenhuollon tarpeisiin ja heidän kokemaansa turvallisuuden tunteeseen terveydenhuollon palveluissa.
- Jotta YTHS voi toteuttaa aitoon yhdenvertaisuuteen perustuvaa opiskeluterveydenhuoltoa, on henkilöstön jatkuva koulutus keskeisessä roolissa. Henkilöstön koulutuksessa tulisi hyödyntää asiantuntijayhteistyötä eri sidosryhmien kanssa, jotta henkilöstöllä on käytössään ajantasaiset välineet kohdata ja tukea opiskelijoita heidän yksilöllisissä tarpeissaan.
- Koulutuksen tulee kattaa muun muassa neuromoninaisten piirteiden tunnistamista, kohtaamisen keinoja ja käytäntöjä, jotka parantavat terveydenhuollon saavutettavuutta kaikille opiskelijoille. Koulutuksen tulisi myös sisältää parhaimmat käytänteet antirasismia, anti-ableismia sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä tukevassa työssä.

Kansainväliset opiskelijat

Yhdenvertaisuuteen vaikuttavat merkittävästi myös kansainvälisten opiskelijoiden asema ja tilanne. Kansainvälisten opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon nykytilanne ei ole opiskelijoiden itsensä kannalta toimiva.

Kansainväliset opiskelijat voidaan yleisesti jaotella statuksensa perusteella neljään eri kategoriaan ja siten neljään eri terveydenhuollon vastuualueeseen. Yleisenä periaatteena on, että suomalaisten korkeakoulujen tutkinto-opiskelijat, myös EU- ja ETA-maista sekä niiden ulkopuolelta tulevat, ovat oikeutettuja YTHS:n palveluihin, mutta vaihto-opiskelijat eivät ole.

Kansainvälisten opiskelijoiden moninaiset terveydenhuollon kanavat

	Tutkinto-opiskelijat	Vaihto-opiskelijat
EU- ja ETA-maista tulevat kv-opiskelijat	Eivät maksa YTHS-maksua ja ovat oikeutettuja YTHS:n palveluihin. Kela veloittaa kustannukset lähtömaasta ja tilittää YTHS:lle.	Eivät maksa YTHS-maksua eivätkä ole oikeutettuja YTHS:n palveluihin. Hoito maksetaan ensin itse ja haetaan korvauksena jälkikäteen oman kotimaan sosiaaliturvasta.
EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevat kv-opiskelijat	Maksavat YTHS-maksua ja ovat oikeutettuja YTHS:n palveluihin	Eivät maksa terveydenhoitomaksua, eivätkä ole oikeutettuja YTHS:n palveluihin. Ei ole oikeutta eurooppalaisen sairaanhoitokortin mukaiseen hoitoon. Yksityinen terveysvakuutus on oltava voimassa saavuttaessa Suomeen.

Yhden yhtenäisen järjestelmän luominen kaikille opiskelijoille, mukaan lukien vaihto-opiskelijoille, vähentäisi huomattavasti terveydenhuollon palveluiden saatavuuteen liittyviä huolia ja selkeyttäisi terveydenhoitopalveluja. Tämä parantaisi myös opiskelijoiden mahdollisuutta saada apua ja tukea toisiltaan, koska kaikki olisivat saman järjestelmän ja käytänteiden piirissä.

Kun kaikki opiskelijat, myös kansainväliset vaihto-opiskelijat, maksaisivat korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksua ja olisivat täten YTHS:n palveluiden piirissä, opiskeluterveydenhuollon järjestelmästä tulisi huomattavasti johdonmukaisempi ja yhdenvertaisempi.

Tällä hetkellä EU- ja ETA-maiden vaihto-opiskelijat ovat oikeutettuja ainoastaan eurooppalaisen sairaanhoitokortin mukaiseen julkiseen terveydenhoitoon, kun taas näiden alueiden ulkopuolelta tulevat vaihto-opiskelijat eivät ole oikeutettuja edes tähän.

Vuonna 2021 kansainväliset vaihto-opiskelijat pudotettiin YTHS:n palveluiden piiristä säätiön laajennuksen ja lain uudistamisen myötä, mikä on jättänyt heidät eriarvoiseen asemaan. SYLin tahtotila onkin palauttaa kaikki kansainväliset opiskelijat, niin tutkinto- kuin vaihto-opiskelijat, osaksi YTHS:n palveluita.

4. Vakaa ja riittävä rahoituspohja

Julkisen talouden ahdinko heijastuu etenkin hyvinvointialueiden talouksiin, jota ei kehityssuuntana voi jättää huomiotta YTHS:ää ja sen vaikuttamistavoitteita kuvatessa. Alueiden ja YTHS:n rahoitusmallit poikkeavat merkittävästi toisistaan, esimerkiksi jo siitäkin syystä, että ne on tehty vastaamaan eri sotepalveluiden järjestämismalleja (Sipilän vrt. Rinteen hallitukset).

Hyvinvointialueiden rahoitusmallissa huomioidaan useita tekijöitä: noin 79 % rahoituksesta pohjautuu THL:n tutkimuksiin alueen sosiaali- ja terveystalouden tarpeesta ja noin 15 % määräytyy asukasmäärän mukaan. Lisäksi otetaan huomioon muun muassa vieraskielisten ja ruotsinkielisten määriä sekä saamenkielisten osuutta, saaristoalueita ja asukastiheyttä.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) rahoitus sen sijaan perustuu opiskelijakohtaiseen enimmäiskustannukseen (aiempien vuosien toteutuneisiin kustannuksiin peilaten) ja arvioituu opiskelijamäärään. Valtio kattaa suurimman osan YTHS:n vuotuisesta budjetista (77 %), mutta opiskelijat maksavat lakisääteistä korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksua noin 23 %:n verran kokonaiskustannuksista.

Vuonna 2024 voimaan tullut lakimuutos toi säätiön rahoitusmalliin mukanaan merkittävän muutoksen: vaikka opiskelijamäärät toteutuisivat merkittävästi arvioitua suurempina, rahoitus ei enää automaattisesti seuraa perässä, sillä budjettiin asetettu hyväksyttävien kokonaiskustannusten katto rajoittaa kustannuksia. Tämä aiheuttaa haasteita YTHS:lle, joka joutuu sopeuttamaan palveluitaan todelliseen kysyntään ilman opiskelijamäärän mukaan joustavaa rahoitustasoa. Mikäli rahoitusta halutaan jatkossa kesken toimintavuoden täsmentää vastaamaan toteutunutta opiskelijamäärää, on ainoa keino siihen valtion lisätalousarviomenettely.

Vaikuttamisen tavoitteet:

- Lainsäädäntömuutoksen tuoma menokatto luo paineita palveluiden kehittämiseksi ja turvaamiselle pitkällä aikavälillä. Onkin tärkeää voimistaa rahoituksen tasoa esittävän sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (STM) suuntaan kohdistettavia viestejä niin opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM), YTHS:n kuin Kelan tulevien vuosien opiskelijamäärien arvioista. Näin voidaan välttää kuluvan vuoden (2024) kaltaiset tilanteet, joissa säätiö joutuu toimimaan alimitoitetuilla resursseilla virheellisten opiskelijamääräarvioiden vuoksi.
- Rahoitusmallin olisi myös kyettävä joustamaan vuoden aikana esimerkiksi opiskelijamäärämuutosten tai palveluntarpeen kasvun vuoksi.
- YTHS:n on puolestaan jatkettava työtään kustannustehokkaiden ja vaikuttavien toimintatapojen ylläpitämisessä ja edelleen kehittämisessä. Kehitystyössä on tärkeää arvioida, mitkä palvelut voidaan toteuttaa kokonaan etänä tai hyödyntämällä aiempaa laajempaa digialustaa sekä tekoälyä. Näin voitaisiin vapauttaa resursseja suoraan hoitotyöhön.
- On myös syytä miettiä, onko hoitajan suora kontakti tarpeen ennen varsinaista hoitotilannetta, vai voisiko esimerkiksi nettilomakkeiden, oma-arvioiden ja tekoälyn avulla vähentää puhelimitse tehtävän kartoitustyön tarvetta. Tällaiset toimet eivät ainoastaan paranna tehokkuutta, vaan myös kehittävät palveluiden saavutettavuutta ja asiakaskokemusta.
- Säätiön on jatkossakin panostettava hoidon korkeaan laatuun, jotta opiskelijat saavat erinomaisen hoitovasteen. Hoidon tulee olla vaikuttavaa, oikea-aikaista ja kohdennettua kunkin opiskelijan tarpeisiin. Laadukas ja oikea-aikainen hoito varmistaa, että opiskelijat saavat apua terveydentilaansa ajoissa, mikä estää oireiden pahenemisen ja siten hoidon pitkittymisen. Näin toimien ei ainoastaan paranneta opiskelijoiden hyvinvointia, vaan myös vähennetään terveyspalveluiden kokonaiskustannuksia, sillä ennaltaehkäisevät toimet vähentävät hoitojen pitkittymistä ja kalliimpien hoitomuotojen tarvetta.
- YTHS:n nykyinen rahoitusmalli ei salli säätiölle lahjoitusten vastaanottamista ilman niiden vähentämistä perusrahoituksesta. Tämän vuoksi on tärkeää vaikuttaa YTHS:n toimintaa koskevaan lakiin, jotta seuraavalla lain päivityskierroksella mahdollistettaisiin lahjoitusten vastaanottaminen ilman että se heikentäisi säätiön perusrahoitusta.

- Tavoitteena on luoda kestävämpi rahoituspohja, joka tukee YTHS toimintaa ja palveluiden kehittämistä.

YTHS-kyselystä: Kumpi seuraavista terveydenhoitomaksuun liittyvistä vaihtoehdoista on mielestäsi tärkeämpi? (kantansa ilmoittaneet)

- Maksun määrä on mahdollisimman pieni, huolimatta sen vaikutuksista YTHS:n palveluiden saatavuuteen 35,7 % (1168)
- Maksun määrä nousee ja YTHS:n palvelut ovat nopeasti saatavilla 64,2 % (2097)

Lähes 65 % kantansa ilmoittaneista olisi valmis maksamaan enemmän korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksua, jos YTHS:n palvelut olisivat nopeammin saatavilla. Opiskeluterveydenhuollon osalta maksun vastine, saatavilla olevat riittävät ja laadukkaat palvelut, nostetaan siten opiskelijoiden keskuudessa tärkeämpään asemaan kuin terveydenhoitomaksun suuruus.

Terveydenhoitomaksun nostaminen tarkoittaisi säätiön rahoitusmallissa automaattisesti sitä, että myös valtion rahoitus kasvaa laissa määriteltyjä tavoiteosuuksia (23% / 77%) noudattaen.

Lopuksi

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) tarjoaa korkeakouluopiskelijoille vaikuttavia, kustannustehokkaita ja tarkoituksenmukaisia palveluita, jotka on räätälöity erityisesti korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon tarpeisiin.

YTHS:n erikoistuminen opiskelijoiden terveydenhuollon parhaaksi asiantuntijaksi tekee sen toiminnasta tehokasta ja kohdennettua, sillä se ymmärtää asiakasryhmänsä erityistarpeita ja terveyteen liittyvien kysymysten kehittämistä.

SYLin mukaan YTHS:n asema opiskelijoiden terveydenhuollossa ja suomalaisessa terveydenhuoltojärjestelmässä on yksiselitteisen tärkeä. Säätiön digilähtöinen sosiaali- ja terveystalouden kehitystyö, kustannustehokkuus ja erinomainen hoitovaste tekevät siitä välttämättömän osan korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia tukevia palveluja.

Jatkuva panostaminen YTHS:n toiminnan opiskelijälähtöiseen kehittämiseen takaa, että opiskelijat saavat laadukasta ja saavutettavaa hoitoa, mikä edistää heidän hyvinvointiaan ja opiskelukykyään parhaalla mahdollisella tavalla. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö toimii siten korkeakouluopiskelijan terveyden parhaana kumppanina.